

FÓRUM

Az interoperabilitásra vonatkozó elvárások a digitális piacok szabályozási kontextusában

FIRNIKSZ JUDIT*

A tanulmány aktualitását a közelmúltban hatályba lépett Digital Services Act (DMA) által megfogalmazott új interoperabilitási rendelkezések adják. A digitális platformok világunk meghatározó jelenségévé váltak, amelyek lényegüket tekintve a jelent meghatározó újfajta koordinációs mechanizmusként is felfoghatók. A platformok rendkívül heterogének lehetnek, azonban szinte kivétel nélkül beazonosítható bennük a koordináció számos egymásra épülő technológiai, gazdasági és társadalmi dimenziója. Az interoperabilitás szerepének értelmezésénél a tanulmány a különböző informatikai alapú rendszerek együttműködésre való képességét tekinti fogalmi kiindulópontnak, azt is szem előtt tartva, hogy a digitális piacokon az interoperabilitás a platformok közötti átjárhatóságot és a harmadik felek számára történő hozzáférést közvetlenül meghatározó gazdasági tényező. A tanulmány a DMA interoperabilitási rendelkezéseinek a digitális piacok kontextusában történő elhelyezését követően e rendelkezéseket a horizontális és a vertikális interoperabilitási kategóriák mentén tárgyalja, azzal a céllal, hogy rendszerezett pillanatfelvételt nyújtson egy hosszú távú szabályozási folyamat első állomásáról.

Kulcsszavak: digitális piacok, interoperabilitás, vertikális és horizontális interoperabilitás, megtámadhatóság

Interoperability Requirements in the Regulatory Context of Digital Markets

The topicality of the study is provided by the new interoperability provisions formulated in the Digital Markets Act which came into force recently. Digital platforms have become a defining phenomenon in our world, which – in terms of their essence – can also be understood as a new type of coordination mechanism defining the present. They can take the form of very heterogeneous models, but in almost all of these models we can identify a number of interdependent technological, economic and social dimensions of coordination. In interpreting the role of interoperability, the study takes as a conceptual starting point the ability of different IT-based systems to work together, while also bearing in mind that in the digital markets interoperability is an economic factor directly determining interoperability between platforms and access by third-parties. After placing the interoperability provisions of the Digital Markets Act in the context of digital markets, the study discusses them along the horizontal and vertical

* Kutató, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Versenyjogi Kutatóközpont.

interoperability categorisation, with the aim of providing a systematic snapshot of the first stage of a long term regulatory process.

Keywords: digital markets, interoperability, vertical and horizontal interoperability, contestability

1. Bevezetés

A digitális transzformáció társadalmi és gazdasági életünk szinte minden szegmensét áthatja, immár nem fogalmazható meg leszűkítő értelemben, pusztán információtechnológiai kérdés-ként. A technológiai környezet fejlődése a gazdasági környezetet is átformálta. A digitális transzformáció mára már olyan üzleti stratégiává nőtte ki magát, amely teljesen átalakította és átalakítja az értékláncot, a vállalkozások közötti, valamint a vállalkozások és a fogyasztók közötti gazdasági ügyletek, tranzakciók jellegét és tartalmát, így a gazdaság digitális transzformációjának kezelése szükségképpen az európai jogalkotás egyik kulcsterületévé vált. A digitális piacokról szóló rendelet (DMA)¹ és a digitális szolgáltatásokról szóló rendelet (DSA)² elfogadásával nyilvánvalóvá vált, hogy az új digitális szabályozási kontextushoz történő adaptáció, ágazattól függetlenül, minden piaci szereplő számára megkerülhetetlen. A vállalkozások versenye új működési rend szerint zajlik, amely ugyanakkor az online tér e-fogyasztói számára is megváltozó keretrendszerrel jelent ügyleti döntéseik meghozatalához.

A digitális világ meghatározó jelenségévé nőttek ki magukat a platformok, és azok a jelent formáló koordinációs mechanizmusként is felfoghatók.³ A digitális piacok világában ugyanakkor mind nagyobb számban beazonosíthatók olyan szabályozási igények, amelyekre nem található valóban megfelelő szabályozási analógia a fizikai világban. Ezek az új elvárások gyakorlatilag a digitális szabályozás valamennyi területén átívelnek, a gyártástól a forgalmazásig új követelményeket hozva a vállalkozások életébe. A digitális piacokon átívelő szabályozási igények és az azokra adott szabályozási válaszok feltárása és elemzése hasznos lehet a digitális piacok szabályozási kérdéseiben történő eligazodáshoz, Ariadné fonalaként vezetve végig a folyamatosan változó piacok labirintusában. A digitális ágazaton átívelő új szabályozási

¹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/1925 rendelete (2022. szeptember 14.) a digitális ágazat vonatkozásában a versengő és tisztességes piacokról, valamint az (EU) 2019/1937 és az (EU) 2020/1828 irányelv módosításáról (digitális piacokról szóló jogszabály) (Digital Markets Act, DMA).

² Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2065 rendelete (2022. október 19.) a digitális szolgáltatások egységes piacáról és a 2000/31/EK irányelv módosításáról (digitális szolgáltatásokról szóló rendelet) (Digital Services Act, DSA).

³ ZÓDI Zsolt: A platform mint elméleti konstrukció és mint narratív keret. A platformfogalom kialakulásának történetei. In ZÓDI Zsolt – TÖRÖK Bernát (szerk.): *Az internetes platformok kora*. Budapest, Ludovika, 2022, 32. A platformjogalkotáshoz fontos inputként szolgáló ún. Crémer-jelentés a platformokat belső szabályozóként (*platforms as regulators*) írja le. Lásd Jacques CRÉMER – Yves-Alexandre DE MONTJOYE – Heike SCHWEITZER: *Competition Policy for the Digital Era*. Luxembourg, European Union, 2019, 60–67.

igényként azonosítható be az interoperabilitási elvárás is,⁴ amely a platformok koordinációs erejének egyik meghatározó forrása, és ezért a DMA több ponton is célba vette.

Első lépésként az interoperabilitás fogalmának és kategóriáinak bemutatásával a tanulmány felvázolja azt az alapvető fogalomkészletet, amelyre a DMA rendelkezéseinek tárgyalása során támaszkodni kíván, majd rátér a szabályozás kontextusának ismertetése körében a digitális piacok és a digitális szektor meghatározására, és összefoglalóan ismerteti a digitális piacokon felmerülő szabályozási problémákat. A DMA interoperabilitási rendelkezéseit a horizontális és a vertikális interoperabilitási kategóriarendszer mentén tárgyalja. A zárógondolatok az ismertetett új szabályok sikeres megvalósításának és beágyazottságának kapcsán adnak rövid kitekintést.

2. Az interoperabilitás fogalma

Az interoperabilitás legtágabb értelemben együttműködési képességet jelent. Az egyszerűnek tűnő fogalom értelmezése mégsem könnyű feladat, hiszen az együttműködés megvalósulásának természetesen számos különböző dimenziója van.⁵ A DMA 2. cikk 29. pontja az interoperabilitás fogalmát az információcserére és az egymással interfészekon keresztül vagy más megoldások révén kicserélt információk kölcsönös felhasználására való képességként írja le, amelynek révén valamennyi hardver- és szoftverelem hatékonyan képes együttműködni más hardver- és szoftverelemekkel és a felhasználókkal minden olyan módon, ahogyan ezeknek rendeltetésszerűen működniük kell. Ebből következően a jelen tanulmány számára, amely a rendelet interoperabilitási szabályrendszerére fókuszál, az interoperabilitás technikai dimenziója az elsődleges kiindulópont, értve ez alatt mindazokat az együttműködési megoldásokat, amelyek adatrendszerek közötti információcserét tesznek lehetővé, azaz az egyes infokommunikációs rendszereknek arról a képességéről van itt szó, amelynek révén ezek adatokat tudnak cserélni, információt tudnak megosztani egymással.⁶ Természetesen az interoperabilis infokommunikációs rendszerek és az általuk támogatott szervezeti folyamatok beágyazottsága folytán a technikai dimenzió nem választható le az interoperabilitás szervezeti és gazdasági dimenziójáról, amelynek középpontjában a szervezeti folyamatok egymáshoz illesztése és összekapcsolása, valamint ezeknek a piacra gyakorolt hatása áll. A digitális egységes piac kontextusában ehhez szorososan kapcsolódik még egyrészt a szemantikai dimenzió, amely az egységes fogalomrendszer alkalmazását jelenti, másrészt az együttműködést támogató (az azonos megértésen és fogalomrendszeren alapuló) jogi dimenzió, harmadrészt pedig a politikai dimenzió, amely az adott kérdésben mutatott egységes központi akaratként nyilvánul meg.⁷

⁴ A szabályozási területeken átívelő új szabályozási igények között azonosítható be további példaként az ún. önpreferálás, és azon belül a jelentősen technológiai meghatározottságú rangsorolás. Lásd FIRNIKSZ Judit: Rangsorolás – új szabályozási igény a platformok és az információs túlterheltség korában. In VALENTIN Pál et al. (szerk.): *Verseny és szabályozás 2021*. Budapest, KRTK Közgazdaság-tudományi Intézet, 2022, 167.

⁵ Wolfgang KERBER – Heike SCHWEITZER: Interoperability in the Digital Economy. 8(1) *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law* (2017) 40–41.

⁶ Marc BOURREAU – Jan KRÄMER – Miriam BUITEN: *Interoperability in Digital Markets*. Report by Centre on Regulation in Europe, 2022, 13–17.

⁷ *Febér könyv a nemzeti adatpolitikáról*. Budapest, Nemzeti Hírközlési és Informatikai Tanács Szakértői Tanácsadó Testülete, 2016, 36.

Az offline világban a hálózatos iparágakban az interoperabilitás technikai dimenziója elsősorban az infrastruktúra-hozzáférésre irányult, a hírközlés világában a jelátvitel megvalósítása érdekében. A digitális térben az információs és kommunikációs rendszerek által folytatott információcserének, valamint az általuk támogatott üzleti folyamatok és megoldások információcserélő képességének a kérdései kerülnek előtérbe.⁸ Ezért az interoperabilitás digitális piacokon betöltött szerepének értelmezésénél a különböző informatikai alapú rendszerek együttműködésre való képességét tekintjük fogalmi kiindulópontnak, egyidejűleg azt is szem előtt tartva, hogy a globalizált digitális piacok, a technológiai óriásvállalatok (*big tech*) világában az interoperabilitás a platformok közötti átjárhatóságot és a harmadik felek számára történő hozzáférést közvetlenül meghatározó tényező.⁹

A platform fogalmának nincsen letisztult, általánosan elfogadott meghatározása, jóllehet abban szinte maradéktalan az egyetértés, hogy korunkat meghatározó gazdaság- és társadalomszervezési mechanizmusnak tekinthetjük. A továbbiakban a platform fogalma alatt értünk minden olyan működési formát, amely lehetőséget ad arra, hogy digitális technológiákra mint infrastruktúrára építve olyan felületek, terek, közvetítőszolgáltatások jöhessenek létre, amelyek különböző társadalmi vagy gazdasági felhasználó(i csoport)k között a legváltozatosabb tárgyú és célú kapcsolatteremtést teszik lehetővé.¹⁰ A platform ugyanakkor egy digitális alapokra épülő architektúra, így technológiai meghatározottságú, ebből következően az interoperabilitás a platformok működésének minden dimenziójára közvetlenül és közvetve is kihatással van.

A jogszabályi háttér kapcsán megjegyezzük, hogy a DMA a platform fogalmát nem határozza meg és végül nem is használja, a DSA pedig az online platformokat közvetítő szolgáltatói jellemzőjükből kiindulva olyan tárhelyszolgáltatókként határozza meg, amelyek a szolgáltatás igénybe vevői által rendelkezésre bocsátott információkat a szolgáltatás igénybe vevőinek kérésére egyrészt tárolják, másrészt nyilvánosan terjesztik is.¹¹

2.1. Az interoperabilitásnak a technikai integráció szintjei szerinti kategóriái

Mára igen elterjedtté váltak a digitális ökoszisztémák, azaz az információtechnológiai erőforrások olyan egységként működő összekapcsolt csoportjai, amelyek felölelik a beszállítókat, az ügyfeleket, a kereskedelmi partnereket, az alkalmazásokat, a harmadik fél adatszolgáltatókat és a kapcsolódó technológiák eseténként igen széles, akár globális körét is.¹² A digitális ökoszisztémák tengelyében leggyakrabban egy-egy platform áll.

⁸ Ilyen értelemben jelenik meg például az interoperabilitás fogalma az Európai Parlament és a Tanács páneurópai e-kormányzati szolgáltatásoknak közigazgatási szervek, üzleti vállalkozások és polgárok részére történő interoperabilis nyújtásáról (IDABC) szóló 2004/387/EK határozata (2004. április 21.) 3. cikk f) pontjában is.

⁹ Ian BROWN – Douwe KORFF: *Data Protection and Digital Competition*. 2020, <https://bit.ly/3GyGVzT>; NYESŐ Anita: Felforgató innováció a pénzügyi piacokon – a FinTech és BigTech jelenség. *Versenytükör*, 2019/2., 17.

¹⁰ ZÓDI i. m. (3. lj.) 32–36.; FIRNIKSI i. m. (4. lj.) 167.

¹¹ DSA 3. cikk i) pont.

¹² Geoffrey PARKER – Georgios PETROPOULOS – Marshall W. VAN ALSTYNE: *Digital Platforms and Antitrust. Concurrences*, 2021, <https://bit.ly/3SVC5UH>.

A digitális ökoszisztéma illusztrálására az egyik legkézenfekvőbb példa, hogy gyakorlatilag minden felhasználó egyben az online környezetet meghatározó digitális ökoszisztémát is választ, amikor az általa megvásárlandó okostelefon vagy tablet típusáról, márkájáról dönt. Az interoperabilitás az ökoszisztémák sikerének kulcsa. Ahogy azonban a Crémer-jelentés is rámutat, különösen akkor, ha egy platform valamely ökoszisztéma része, az új belépők számára az adott ökoszisztéma más szolgáltatásaival való interoperabilitás hiánya, valamint a múltbeli és a jövőbeli ökoszisztéma-adatokhoz való hozzáférés hiánya vagy korlátai megnehezítik, hogy ténylegesen versenyezni legyenek képesek.¹³

A Crémer-jelentés a platformgazdaság problématerképén a *multi-homing*, a váltási lehetőségek (a fogalmak kapcsán lásd alább a 3.2. pontot) és a kiegészítő szolgáltatások potenciális korlátozásának összefüggésében helyezte el az interoperabilitást, továbbá az interoperabilitás kérdését az adathordozhatósággal összekapcsolva, a két jelenséget egymás vonatkozásában kezelte. Ebbe a gondolatmenetbe illeszkedően a jelentés az interoperabilitást a technikai integráció szintjei szerint bontotta altípusokra.¹⁴

Protokoll-interoperabilitás alatt szolgáltatások, termékek együttműködési képessége értendő. A Crémer-jelentés kiemeli, hogy főszabály szerint ez az az elsődleges értelmezés, amely a versenyjogi közgondolkodásban jelen van. Így protokoll-interoperabilitás valósul meg például harmadik felek által nyújtott kiegészítő szolgáltatások esetén vagy különböző rendszerek (például IoT-eszközök¹⁵) együttműködésekor. Mivel ennek háttérében mindig alapvetően technológiai kérdések húzódnak meg, a protokoll-interoperabilitás háttérében szükségképpen egységesítési, szabványosítási folyamatok is megjelennek.

Az adat-interoperabilitás különböző szolgáltatások között valós idejű adatcserét tesz lehetővé, ahol a szolgáltatók közvetlenül is megoszthatják a felhasználói adatokat, de a (valós idejű) adatcserét akár harmadik fél is közvetítheti. Közlelebről nézve az adat-interoperabilitás ilyen módon az adathordozhatóság egyfajta továbbfejlesztett, automatizált, valós idejű változatának is tekinthető. Az adat-interoperabilitás alapját a nyílt alkalmazásprogramozási felületek (*Application Programming Interfaces*, APIs) adják, amelyek lehetővé teszik egy adott szolgáltatás számára, hogy egy másik szolgáltatásból hozzáférjen a felhasználó adataihoz, így elősegítve például kiegészítők fejlesztését és biztosítva az IoT-eszközök közötti adatcserét.

¹³ CRÉMER – DE MONTJOYE – SCHWEITZER i. m. (3. lj.) 36. *A competition on the merits* fogalom digitális háttér vonatkozásában lásd Dimitrios KATSIFIS: Servizio, competition on the merits, and Google Shopping. *The Platform Law Blog*, 2022. június 7., <https://bit.ly/3sS2tUH>.

¹⁴ CRÉMER – DE MONTJOYE – SCHWEITZER i. m. (3. lj.) 58–60.; PRISKIN Boglárka – HANTOSI István: A versenyjogi kihívásai a digitális gazdaságban – az Európai Bizottság tanácsadó testületének jelentése és a Furman-riport tükrében. *Versenyjogi Közlöny*, 2019/2., 34–35. Hasonló megközelítést tükröz az OECD 2021-es tanulmánya is: *Data Portability, Interoperability and Digital Platform Competition*. OECD Competition Committee Discussion Paper 2021, <https://bit.ly/46utprh>.

¹⁵ Az Internet of Things (IoT), azaz a dolgok internete az internetre csatlakozni képes mindazon eszközök összességét jelenti, amelyek képesek az általuk begyűjtött adatokat az interneten (felhőn) keresztül megosztani. Az okoseszközöktől a szenzorokig, jeladóig széles az ide sorolható eszközök köre, amelyek elsődleges feladata, hogy információt szolgáltatassanak. Ha ezeket az eszközöket automatizált rendszerekkel kapcsolják össze, akkor jelentős segítséget nyújthatnak mind az ipari, mind a fogyasztói felhasználók számára azáltal, hogy lehetővé teszik a releváns információk gyűjtését, elemzését, sőt az így létrejövő outputra építve akár tevékenység(ek) tervezését és elvégzését is.

A Crémer-jelentés szerint az adat-interoperabilitás szélesebb körben kínál lehetőséget a kiegészítő szolgáltatásoknak a meglévő platformokkal való összekapcsolódására, mint a protokoll-interoperabilitás. Az adat-interoperabilitás ugyanakkor azt is lehetővé teszi az új piacra lépők számára, hogy olyan szolgáltatásokat kínáljanak, amelyek helyettesítik az inkubens platform egyes funkcióit. Az adat-interoperabilitás nyilvánvaló előnyei mellett ugyanakkor vizsgálandók az azzal kapcsolatos biztonsági és/vagy adatvédelmi aggályok is, hogy a felhasználók elvesztik az irányítást az adataik további megosztása és felhasználása felett.

A teljes protokoll-interoperabilitás olyan műszaki szabványok meglétére utal, amelyek lehetővé teszik a helyettesítő szolgáltatások együttműködését. A leggyakrabban hivatkozott példaként üzenetküldő rendszerek teljes protokoll-interoperabilitása esetén a felhasználók üzeneteket küldhetnek és kaphatnak bármely hasonló rendszer bármely felhasználójától. A teljes protokoll-interoperabilitás lehetővé teszi az érintett cég számára, hogy olyan termékeket és szolgáltatásokat kínáljon, amelyek hozzáférhetnek a versenytárs(ak) felhasználói bázisához, így az interoperabilitás e formájának megvalósulásakor a versenytárs cégek, megosztva a hálózati hatásokat, egyenlő feltételekkel versenyeznek. Nyilvánvaló ugyanakkor, hogy az interoperabilitás e kategóriája jár a legátfogóbb standardizációs követelményekkel.

2.2. Az értéklánc érintett szintjei szerinti elkülönítés

A digitális szektor kontextusában abból indulhatunk ki, hogy az értéklánc három alapvető szinttel rendelkezik: 1. a hardverszinttel, amely magában foglal minden érintett eszközt a számítógépektől az okoseszközök legkülönbözőbb típusaiig, 2. a szoftverszinttel, amely tulajdonképpen a hardvert működőképesé tevő operációs rendszert fed le, és 3. a szolgáltatások/tartalom szintjével, amelybe besorolható minden egyéb kiegészítő digitális szolgáltatás és tartalom, amelyekhez a fogyasztók eszközeiken keresztül hozzáférhetnek.¹⁶

Nyilvánvalóan ez erős leegyszerűsítés, és az egyes ökoszisztémák és integrációs stratégiák bemutatása esetről esetre jóval differenciáltabb. Az 1. ábra (lásd a következő oldalon) a mobil eszközök vonatkozásában beazonosítható ökoszisztéma sémáját igyekszik leképezni, azonban hasonló ökoszisztéma-rétegzettség levezethető más összefüggésekben is.¹⁷ Itt az egymásra illesztett rétegek mindegyike dedikált funkcionalitást biztosít a közvetlenül alatta lévő rétegnek, így téve lehetővé a moduláris kialakítást, amelyben a különböző rétegek keverhetők és illeszthetők. Implicit vagy explicit módon, de szinte minden műszaki rendszerben felfedezhető ilyen rétegzési megközelítés, hiszen ez teszi lehetővé teszi a robusztus, mégis rugalmas kialakítást. Az innovációra nézve ebből az a fontos következtetés adódik, hogy a fejlesztés

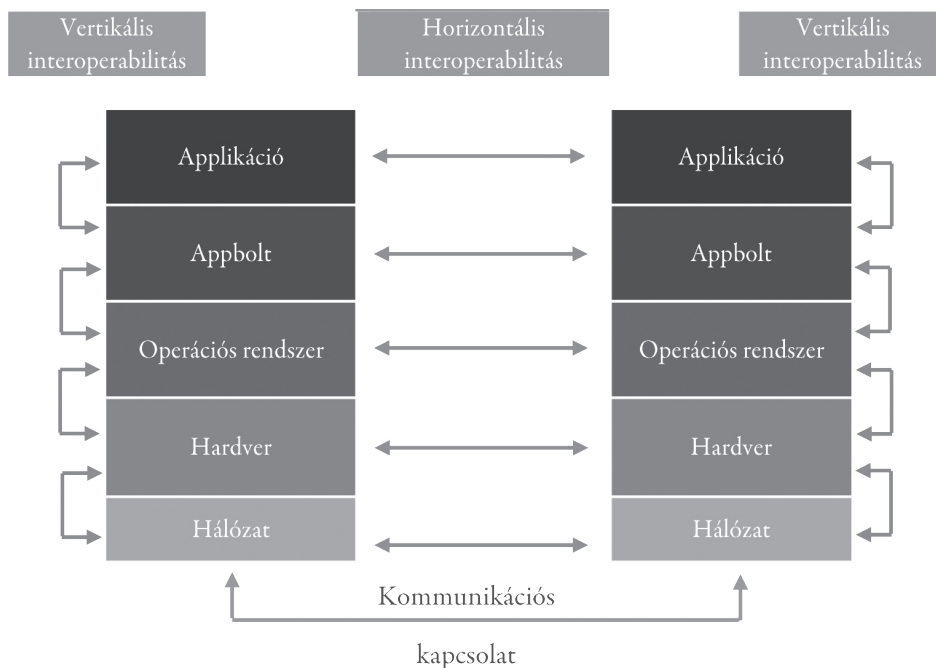
¹⁶ Adina CLAICI – Bruno BASALISCO – Federico DE MICHIEL – Henrik OKHOLM – Norbert MAIER: *The Economic Rationale for Vertical Integration in the Tech Sector*. Copenhagen, Copenhagen Economics, 2020, <https://bit.ly/3QTRan5>, 19.

¹⁷ Az internet-ökoszisztéma különböző vetületeit részletesen bemutatja a BEREC egyik legfrissebb jelentése: Report on the Internet Ecosystem (BoR(22)167). Body of European Regulators for Electronic Communications, <https://bit.ly/47jNT7r>.

minden rétegben (modulban) önállóan, a többi modultól függetlenül is folyhat anélkül, hogy az megzavarná a rendszer egészének működését.¹⁸

1. ábra

Mobileszközök ökoszisztémájának vertikális és horizontális viszonyai¹⁹

Horizontális interoperabilitásról akkor beszélhetünk, amikor az értéklánc azonos szintjén működő hasonló termékek vagy szolgáltatások együtt tudnak működni. Egy korábbi példánk itt is releváns, hiszen az applikációk szintjén a horizontális interoperabilitás révén lehetővé válhat a különböző üzenetküldő alkalmazások felhasználói számára, hogy kommunikáljanak egymással (ugyanúgy, ahogyan a különböző kommunikációs hálózatok felhasználói kommunikálhatnak az egyes felhasználókkal a hálózati összekapcsolásnak köszönhetően). Hasonló elv alapján a horizontális interoperabilitás például a közösségi háló felhasználói számára azt jelenti, hogy posztokat tehetnek közzé más közösségi hálózatokon. Jelleműknél fogva a horizontálisan interoperabilis termékek vagy szolgáltatások általában egymás helyettesítői, tehát versenytársként vannak jelen a piacon.²⁰

¹⁸ KERBER– SCHWEITZER i. m. (5. lj.) 42–44.; Joseph FARRELL – Phil WEISER: Modularity, Vertical Integration, and Open Access Policies: Towards a Convergence of Antitrust and Regulation in the Internet Age. 17 *Harvard Journal of Law & Technology* (2003) 85–134.

¹⁹ BOURREAU–KRÄMER–BUITEN i. m. (6. lj.) 15.

²⁰ Joseph FARRELL – Timothy SIMCOE: Four Paths to Compatibility. In Martin PEITZ – Joel WALDFOGEL (szerk.): *The Oxford Handbook of the Digital Economy*. Oxford, Oxford University Press, 2012, 34–58.

A vertikális interoperabilitás az értéklánc különböző szintjein kínált termékek vagy szolgáltatások együttműködési formáit írja le. A platformon belüli vertikális interoperabilitás lehetővé teszi a külső fejlesztők számára, hogy kiegészítőket tegyenek elérhetővé egy adott termékhez, szolgáltatáshoz vagy platformhoz, így például alkalmazásaikat, játékaikat, szolgáltatásaikat közösségimédia-platformba integrálhatják.²¹ A platform szerepét tekintve további megkülönböztetés tehető: a platform vertikálisan nyitott, ha harmadik felek a platform engedélye nélkül szállíthatnak kiegészítőket, ettől eltérő esetben vertikálisan zárt.²² A platformok közötti vertikális interoperabilitás eleve feltételezi a platformokon belüli vertikális interoperabilitást, ugyanakkor ezen túlmenően azt is biztosítja, hogy a külső fejlesztők kiegészítő termékeiket vagy szolgáltatásaikat egyidejűleg több különböző platformnak is biztosíthassák. Ez nyilvánvalóan akkor valósítható meg, ha a platformok és a harmadik fél beszállítók közötti interfészek (például API-k) jelentős mértékig szabványosítottak.

3. Az interoperabilitás szabályozási kontextusa

A DMA címében azt jelzi, hogy a digitális piacok vonatkozásában fogalmaz meg új gazdasági szabályokat. E rendelet azonban valójában a digitális piacok értelmezését a digitális ágazat fogalmára építi, amelyet az 1. cikk 4. pontjában az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások révén vagy azokon keresztül nyújtott termékek és szolgáltatások ágazataként határoz meg. Az online térben zajló gazdasági tranzakciók átfogó leírására az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások fogalma az évezred első éveiben elsősorban az e-kereskedelem szabályozása révén került be a jogi köztudatba. Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv²³ tekinthető az első olyan szabályozási kísérletnek, amely az egységes belső piacon zajló online gazdasági folyamatok homogén megközelítését tartalmazta.²⁴

A digitális ágazatnak nyilvánvalóan az elektronikus kereskedelem is részét képezi, azonban – mint azt majd látni fogjuk – messze nem ez az egyetlen szegmense. A következőkben az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások fogalmát, annak fejlődését és kontextusát abból a szempontból tekintjük át, hogy az milyen rendkívül fontos lépésnek tekinthető a technológiai tartalmú fogalmakra épített gazdasági szabályozás terén.

²¹ A szakirodalomban az interoperabilitás e formáját vertikális kompatibilitásnak is nevezik. Uo., 39.

²² A vertikális nyitottság általában nyílt API-k biztosításával érhető el. Uo., 39., 47.

²³ Az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelve (2000. június 8.) a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól (Eker. irányelv).

²⁴ Mario MARINIELLO: *Digital Economic Policy*. Oxford, Oxford University Press, 2022, 357.

3.1. Az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások

A DMA 2. cikk 3. pontja a digitális ágazat fogalmát egy utalószabállyal a 2015/1535 irányelv²⁵ 1. cikk (1) bekezdés b) pontjához kapcsolja. Ez a 2015-ben kibocsátott irányelv azonban egy több alkalommal jelentősen módosított korábbi irányelvet²⁶ kodifikált újra, amely eredetileg nem is tartalmazta az információs társadalom szolgáltatásainak fogalmát és az ezzel összefüggő szabályokat, azonban a 98/48/EK irányelv²⁷ még kihirdetésének évében módosította és kiegészítette ezen a téren.

Az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásnak minősülnek mindazok az (általában ellenérték fejében nyújtott) szolgáltatások, amelyek 1. távolról (azaz a felek egyidejű jelenléte nélkül), 2. elektronikus úton mennek végbe (azaz a szolgáltatás a kezdőpontjától való elküldése és a célállomásán való fogadása adatok feldolgozására – beleértve a digitális tömörítést is – és tárolására szolgáló elektronikus berendezés útján, valamint a szolgáltatás elküldése, továbbítása és vétele teljes egészében vezetéken, rádióan, optikai vagy egyéb elektromágneses eszköz útján történik) és 3. a szolgáltatást igénybe vevő egyéni kérelmére valósulnak meg.²⁸

²⁵ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/1535 irányelve (2015. szeptember 9.) a műszaki szabályokkal és az információs társadalom szolgáltatásaira vonatkozó szabályokkal kapcsolatos információszolgáltatási eljárás megállapításáról.

²⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 98/34/EK irányelve (1998. június 22.) a műszaki szabványok és szabályok terén történő információszolgáltatási eljárás megállapításáról.

²⁷ A Tanács és az Európai Parlament 98/48/EK irányelve (1998. július 20.) a műszaki szabványok és szabályok terén történő információszolgáltatási eljárás megállapításáról szóló 98/34/EK irányelv módosításáról.

²⁸ Mivel a 2015/1535 (EU) irányelv 1. cikk (1) bekezdés b) pontjában foglalt meghatározás rendkívül átfogó jellegű, az irányelv melléklete indikatív példák felsorolásával nyújt további segítséget arra vonatkozóan, milyen szolgáltatások nem tartoznak az információs társadalom szolgáltatásai körébe. Így nem minősülnek *távolról nyújtott* szolgáltatásnak azok a szolgáltatások, amelyeket a szolgáltató és a szolgáltatást igénybe vevő fizikai jelenlétében nyújtanak, még ha ezek elektronikus eszközök használatával is járnak: 1. orvosi vizsgálatok vagy kezelés az orvos rendelőjében, elektronikus berendezés alkalmazásával, a beteg fizikai jelenlétében; 2. elektronikus katalógus megtekintése az üzletben, a vevő fizikai jelenlétében; 3. repülőjegy-foglalás utazási ügynökségnél számítógépes hálózaton útján, az ügyfél fizikai jelenlétében; 4. játékteremben rendelkezésre bocsátott elektronikus játékok, a felhasználó fizikai jelenlétében.

Nem minősülnek *elektronikus úton* nyújtott szolgáltatásoknak 1. az anyagi tartalommal bíró szolgáltatások, még ha elektronikus eszközök útján nyújtják is őket, így a készpénz- vagy jegykidő automata (bankjegyek, vasúti jegyek és a fizetésköteles úthálózatokba, gépkocsi-parkolóba stb. történő belépés még olyan esetekben sem, ha a bejáratnál/kijáratnál a belépést ellenőrző és/vagy a pontos fizetést biztosító elektronikus eszközök vannak elhelyezve; 2. az offline szolgáltatások, például a CD ROM-ok vagy a hajlékony lemezen tárolt szoftverek értékesítése; 3. azok a szolgáltatások, amelyeket nem elektronikus feldolgozó/nyilvántartó rendszerek útján nyújtanak: távbeszélő szolgáltatások, telefax- vagy telexszolgáltatások, távbeszélő vagy telefax útján nyújtott szolgáltatások, orvosi tanácsadás telefon/telefax útján, jogi tanácsadás telefon/telefax útján, direktmarketing telefon/telefax útján.

Nem minősülnek a *szolgáltatást igénybe vevő egyéni kérelmére* nyújtott szolgáltatásoknak az egyéni kérelem nélkül, adatátvitel útján, korlátlan számú egyéni igénybe vevő részére egyidejűleg nyújtott szolgáltatások (egy pontnál több pontra történő átvitel), így a 2010/13/EU irányelv 1. cikk (1) bekezdés e) pontja alá tartozó televíziós műsorszolgáltatások (beleértve a *near-video* igény szerinti szolgáltatásokat is), a rádiós műsorszórás szolgáltatások, valamint a (televízióan leadott) teletext.

Az Eker. irányelv (18) preambulumbekzdése továbbvitte a fogalom értelmezését, amikor rámutatott, hogy az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások nem korlátozódnak csupán azokra a szolgáltatásokra, amelyek online szerződéskötést eredményeznek, ha ugyanis azok gazdasági tevékenységként jelennek meg, akkor olyan szolgáltatásokat is magukban foglalnak, amelyeket a vevők ingyenesen vesznek igénybe, mint például az online információszolgáltatást, kereskedelmi tájékoztatást, vagy akár az adatok kereséséhez, az azokhoz való hozzáféréshez, azok visszakereséséhez eszközt nyújtó szolgáltatásokat. Az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások olyan szolgáltatásokat is magukban foglalnak, amelyek adatok hírközlő hálózaton keresztüli továbbításából, egy hírközlő hálózathoz való hozzáférés biztosításából vagy a szolgáltatás igénybe vevője által rendelkezésre bocsátott adat számára tárhely szolgáltatásából állnak.

A televízió- és rádióműsor-terjesztés ugyanakkor nem minősül az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásnak, mivel nem egyedi kérelemre nyújtják, idesorolandók viszont a ponttól pontig történő adatátvitel révén megvalósuló szolgáltatások, mint például az on-demand videószerzés vagy a kereskedelmi tájékoztatás elektronikus levélben történő küldése. Az Eker. irányelv értelmezése alapján azonban nem tekintendő az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásnak az elektronikus levelezés vagy azzal egyenértékű egyéni kommunikációs eszköz használata, ha azt kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenységükön kívül eljáró természetes személyek veszik igénybe, ideértve az ilyen személyek közötti szerződéskötés céljából történő használatot is. Ez az értelmezési irány azonban csak vitathatóan esik egybe a számfüggetlen személyközi szolgáltatásokként beazonosítható szolgáltatásoknak a DMA-ban foglalt megközelítésével, mivel a 2. cikk (2) bekezdés e) pontja azt egyértelműen a digitális ágazatba tartozó (és ennek folytán az információs társadalommal összefüggő) szolgáltatásként határozza meg.

Általánosságban is igaz, ugyanakkor témánk, az interoperabilitás szempontjából kiemelt jelentőségű, hogy az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások fontos jellemzője a technológiai meghatározottság, hiszen e szolgáltatások fogalmi eleme, hogy elektronikus úton valósulnak meg. Az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások és az ezekre épülő digitális ágazat adja azt a mozgó célpontot, valójában inkább azt a nagyon tágan értelmezendő és folyamatos fejlődésben és változásban lévő és legtágabb halmazzt, amelyben az interoperabilitással összefüggő kérdések értelmezendők.

3.2. Digitális piacok – digitális ágazat

Az előbbieken láthattuk, hogy az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások meghatározása gyakorlatilag 1998 óta változatlan tartalommal van jelen az uniós jogi fogalomtárban. A fogalom technológiai elemét azonban nyilván nem hagyta érintetlenül, hogy az elmúlt negyed évszázad alatt a digitális transzformáció hatására robbanásszerű változások mentek végbe a gazdaságban. A DMA a digitális ágazat hatókörének kijelölésekor kiegészíti ezt a meghatározást az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások révén vagy azokon keresztül nyújtott termékek és szolgáltatások körével. Ez azonban azt is maga után vonja, hogy ugyan a fogalom lefedi a szabályozandó életviszonyok teljes körét, az ide sorolható piaci magatartások és üzleti modellek sokfélesége egyből parttalanná is tette a szabályozás ágazati alapú megközelí-

tését. Ez ahhoz vezetett, hogy végül az alább röviden felvázolt gondolatmenet nyomán a DMA-ben foglalt kötelezettségek nem terjednek ki a digitális ágazatba tartozó valamennyi piaci szereplőre, csak az Európai Bizottság által kijelölt kapuőrökre. A szabályozási fókusz magyarázatát a DMA rögzíti, hogy a digitális egységes piac számára olyan harmonizált szabályok megalkotását tűzte ki céljául, amelyek valamennyi uniós vállalkozás számára biztosítják, hogy a kapuőrök jelenléte ne akadályozza meg a digitális ágazat érintett piacainak megtámadhatóságát²⁹ és tisztességes működését. A digitális piacok működését nagymértékben meghatározzák a digitális technológiák, és a szabályozás szempontjából kiemelkedő jelentőségű gazdasági sajátosságoknak jelentős része is e technológiai meghatározottságnak köszönhető.

A digitális piacokon különösen (és esetenként akár halmozottan) érvényesülnek egyes, a versenyfeltételek szempontjából jelentős sajátosságok. A 2020 nyarán, a DMA előkészítése során a szabályozási kezdeményezéshez kapcsolódóan közrebocsátott konzultációs kérdőív számos piaci sajátosságot, piaci scenáriót vetett fel átgondolásra a klasszikus antitröszt szabályok alkalmazása számára potenciálisan kihívást jelentő strukturális versenyproblémák körében:³⁰

- a piaci koncentráció jelentős szintje, amikor csak egy vagy néhány globális piaci szereplő van jelen;
- egyik piacon jelentős erővel rendelkező, de nem szükségképpen erőfölényben lévő vállalkozás kiterjeszti a piaci erejét a kapcsolódó piacokra;
- a vertikális integráció magas foka, amikor ugyanaz a vállalat az ellátási lánc *upstream* és *downstream* szintjén is működik;
- kettős szerep (*dual role*) scenáriók, amikor a platform tulajdonosa versenyez a platformot használó üzleti felhasználókkal;
- magas indulási (a vállalkozásindításhoz kapcsolódó egyszeri) költségek;
- magas (az előállított vagy értékesített áru/szolgáltatás mennyiségének növekedésétől független) rögzített működési költségek;
- szabályozási akadályok, azaz olyan adminisztratív előírások, amelyek a piacra lépést vagy a további terjeszkedést megnehezítik vagy rendkívül költségessé teszik;
- a piacra lépést akadályozó szabadalmak, szerzői jogi jogosultságok;
- információs aszimmetria a vevői oldalon, amikor a gazdasági ügyletben vevői oldalon jelen lévő fogyasztók vagy vállalkozások lényegesen kevesebb ismerettel rendelkeznek, mint az eladói oldal, ezért önállóan nem tudnak tájékozott döntéseket hozni;
- a szolgáltatóváltás magas pénzbeli, időbeli költségei és egyéb kellemetlenségei, amelyeket a vevői oldalon jelen lévő fogyasztóknak kell viselniük, ha az egyik árról vagy szolgáltatásról egy másikra váltanak;
- az ügyfelek jellemzően egyetlen platformot használnak, így nem tudnak könnyedén átváltani egy másik platformra (*single-homing*, a *multi-homing* hiánya);

²⁹ A célkitűzések vonatkozásában utalni kívánunk arra, hogy a DMA magyar címe és szövege a „versengő” kifejezést használja. Ugyanakkor az angol nyelvű változat a *contestable*, a német nyelvű változat a *bestreitbar* jelzőt alkalmazza, amelynek álláspontunk szerint a magyarban leginkább a „megtámadható” jelző feleltethető meg.

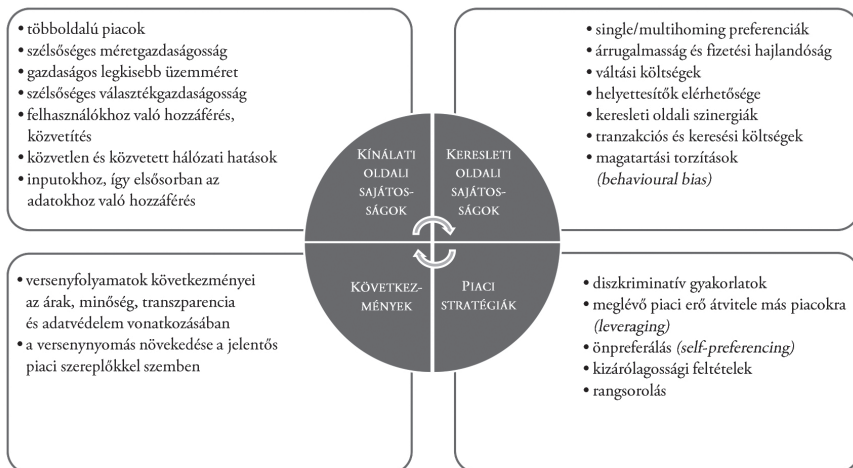
³⁰ Kérdőív az új versenyjogi eszközről szóló nyilvános konzultációhoz, <https://bit.ly/3sNfvTw>, 6. pont.

- a fogyasztók többsége egyetlen szolgáltatót vesz igénybe, így a piac dinamikáját a kapuőr önállóan tudja meghatározni (*gatekeeper* helyzetek);
- a versenyhez szükséges valamely lényeges inputhoz, eszközhöz (például adatbázisokhoz, kulcsszoftverekhez) való hozzáférés hiánya, jelentős nehézségei;
- szélsőséges méretgazdaságosság, amikor egy áru vagy szolgáltatás ráfordítási költségei a termelési volumen növekedésével csökkennek;
- szélsőséges választékgazdaságosság, amikor egy adott termék előállítás vagy szolgáltatás nyújtása következtében egy másik kapcsolódó termék vagy szolgáltatás alacsonyabb ráfordítási költséggel állítható elő vagy nyújtható;
- erős közvetlen hálózati hatások, amelyek esetén a szolgáltatás értéke a szolgáltatást igénybe vevő többi személy számától függően növekszik (*direct network effects*);
- erős közvetett hálózati hatások vagy kereszthatások, amelyek jellemzően olyan platformok esetében fordulnak elő, amelyek legalább két felhasználói csoportot kötnek össze, és az egyik csoport felhasználója számára a másik csoport felhasználóinak számától függően növekszik az áru vagy szolgáltatás értéke (*indirect network effects*);
- kibillenő piacok, ahol az ügyfelek száma a piaci működés kulcseleme, mivel a vállalat az ügyfélszám kritikus küszöbértékének elérését követően aránytalanul előnyös helyzetbe kerül a további ügyfelek megszerzését illetően (*tipping markets*);
- ingyenesnek árazott piacok, ahol a vállalatok termékeket, szolgáltatásokat (tartalmakat, szoftvereket, keresőfunkciókat stb.) kínálnak a fogyasztóknak ingyenesen, és a bevételt más módon, jellemzően reklámok útján érik el úgy, hogy a fogyasztók végső soron a figyelmükkel, idejükkel, személyes adataikkal fizetnek (*zero-pricing markets*);
- adatfüggőség, amikor a vállalati működés alapját nagy adatkészletek adják;
- árképzési algoritmusok használata, azaz olyan automatizált eszközök bevezetése, amelyek lehetővé teszik az áraknak és egyéb feltételeknek a versenyző ajánlatokhoz történő folyamatos igazítását.

A 2. *ábra* (lásd a következő oldalon) az európai elektronikus hírközlési szabályozó hatóságok testülete (Body of European Regulators for Electronic Communications, BEREC) által 2022-ben kibocsátott jelentés megközelítését mutatja be az internet-ökoszisztéma piaci dinamikáját elsődlegesen meghatározó tényezők kapcsán.

A platformok esetében a közvetlen és a közvetett hálózati hatások szinte mindig kiemelt szerepet játszanak a piaci folyamatok dinamikájában. A közvetlen hálózati hatások különösen erősen érvényesülnek az üzenetküldő szolgáltatások, valamint a figyelemigényes alkalmazások (például a közösségi hálók) esetében, a közvetett hálózati hatások pedig az internet-ökoszisztéma vertikális rétegeihez (lásd 2.2. pont) történő hozzáférések vonatkozásában. A hálózati hatások természetesen összekapcsolódhatnak további sajátosságokkal, így a mobil-eszközök esetében a *multi-homing* hiányával, jelentős váltási költségekkel és olyan felhasználói magatartási torzításokkal, mint az alapértelmezett beállítások (mint kész megoldások) elfogadására vezető ún. *default bias*, amelyek együttesen a felhasználók foglyul ejtésére és a ténylegesen preferált választásuktól eltérő szolgáltatások elfogadásához vezethetnek. A mobil-eszközök például, mint arra már a 2.2. pontban is utaltunk, szorosan kapcsolódnak az operációs rendszert és az alkalmazásboltokat magukban foglaló szolgáltatáspecifikus ökoszisztémákhoz. Következésképpen az eszköz lecserélése nem szükségképpen nyújt megfelelő

2. ábra

Az internet-ökoszisztéma piaci dinamikáját meghatározó tényezők³¹

megoldást a felhasználó számára, mivel az ökoszisztémák átjárhatósága (interoperabilitása) jelenleg nem biztosított.

A korábbiakban jeleztük, hogy a DMA nem használja a platform fogalmát, és végső soron a benne foglalt normák sem a digitális ágazat egészére, hanem annak csak egy speciális részalmazára, a kapuőrnek minősített alapvető platformszolgáltatásokat nyújtó vállalkozásokra vonatkoznak.³² A DMA (13) preambulumbekzdése úgy összegzi ezt az aszimmetrikus ágazati megközelítést, hogy a digitális ágazatban a piac korlátozott mértékű megtámadhatósága és a tisztességtelen gyakorlatok sokkal gyakoribbak és hangsúlyosabbak egyes digitális szolgáltatások, azaz az alapvető platformszolgáltatások esetében, mint másoknál. Ezeket sok esetben csak egyetlen vagy nagyon korlátozott számú globális piaci szereplő nyújtja, amelyek megkerülhetetlen kapuőrként jelennek meg az üzleti felhasználók és a végfelhasználók számára, ami különösképpen lehetővé teszi számukra, hogy egyoldalúan és a felhasználók számára hátrányosan határozzák meg a kereskedelmi feltételeket. Ezért a jogalkotói szándék kizárólag azokra a digitális szolgáltatásokra összpontosul, amelyeket az üzleti felhasználók és a végfelhasználók a legszélesebb körben használnak, és ahol a kapuőrök tisztességtelen gyakorlataival összefüggő és a versenyjogi aggályok a belső piac szempontjából a legnyilvánvalóbbak és a legsürgetőbbek. Ezzel a jogalkotó nyilvánvalóan a kazuisztikus meghatározásból adódó kockázatokat is vállalta, hiszen a gyors technológiai fejlődés és a konvergencia miatt az alap-

³¹ Report on the Internet Ecosystem (17. lj.) 41.

³² A DMA 2. cikk 2. pontja alapján alapvető platformszolgáltatásnak minősülnek az online közvetítő szolgáltatások, a keresőprogramok és a közösségihálózat-szolgáltatások, a videómegosztóplatform-szolgáltatások, a számfüggetlen személyközi hírközlési szolgáltatások, az operációs rendszerek, a webböngészők, a virtuális asszisztensek, a felhő-szolgáltatások, valamint mindazon online hirdetési szolgáltatás, amelyet az előbbieken felsorolt, alapvető platformszolgáltatások bármelyikét nyújtó vállalkozás kínál.

vető platformszolgáltatások tételes felsorolása ki van téve a gyors elavulás veszélyének. (Az időközben piacra lépő TikTok például azt a kérdést veti fel, hogy az általa nyújtott szolgáltatás a DMA besorolása szerint videómegosztóplatform-szolgáltatásnak vagy közösségi hálózati szolgáltatásnak minősül-e, vagy a konvergenciafolyamat eredményeként egy új szolgáltatástípus alakult ki.)

A digitális ágazat rendkívül tágra szabott meghatározása is világosan jelzi, hogy a digitális átalakulás a gazdasági tranzakciók folyamatát és környezetét gyökeresen átformálta általa, hogy platformokat (és azon belül például online piactereket) hozott létre. A tranzakciók megvalósulásához rendelkezésre álló környezet és helyszín megváltozásával párhuzamosan azonban nem csak a hagyományos „fizikai” termékek értékesítése és az „offline” szolgáltatások nyújtása terelődik át továbbra is mind jelentősebb arányban a digitális csatornákra. Mára már a digitális térben elérhető szolgáltatások és termékek mind nagyobb hányada kapcsolódik maga is részben vagy egészben az online világhoz. E gazdasági jelenségek között számos olyan elem is beazonosítható, amely önmagában véve az offline gazdaság logikája szerint nem értelmezhető, ezek kizárólag az internet-ökoszisztéma részeként vizsgálhatók, és így a digitális piacokon átívelő sajátos szabályozási igények forrásaivá válnak. A tisztán online értelmezési tartományba sorolható szolgáltatások legkézenfekvőbb példájaként a nyílt interneten nyújtott, legváltozatosabb formát öltő ún. *over-the-top* (OTT) szolgáltatások hozhatók fel. Az *over-the-top* az érintett rendkívül sokszínű szolgáltatások megvalósításának módját jelzi.³³ A 2021-es globális adatok az OTT-szolgáltatásokon belül a videószerkezetek túlsúlyát mutatták (53,72 százalék). A soron következő öt legjelentősebb kategória, a közösségi média (12,69 százalék), a webhasználat (9,86 százalék), az online játékok (5,67 százalék), az üzenet- és chatfunkciók (5,35 százalék), valamint az e-kereskedelem (4,54 százalék) nagyságrendekkel kisebb arányt képvisel.³⁴

4. Horizontális interoperabilitás

Az OTT-szolgáltatások egy sajátos szegmensét alkotják a számfüggetlen személyközi szolgáltatások, amelyek alapvető platformszolgáltatásnak minősülnek, így szabályozási szempontból közvetlen összeköttetést teremtenek a digitális ágazat szabályrendszere és az elektronikus hírközlés klasszikusnak mondható ágazati szabályozása között. A DMA – a (64) preambulumbekezdésében foglaltak szerint – abból indul ki, hogy az interoperabilitás hiánya lehetővé teszi a számfüggetlen személyközi hírközlési szolgáltatásokat nyújtó kapuőrök számára, hogy kihasználják az erős hálózati hatásokat, ezáltal korlátozva a megtámadhatóságot.

³³ Az európai elektronikus hírközlési szabályozó hatóságok testülete által az e tárgyban készített jelentés OTT-szolgáltatásként határozza meg mindazon tartalmakat, szolgáltatásokat vagy alkalmazásokat, amelyeket a nyilvános internet útján juttatnak el a végfelhasználókhöz. Report on OTT services (BoR(16)35). Body of European Regulators for Electronic Communications, <https://bit.ly/3Re3Syl>.

³⁴ Global Internet Phenomena Report. *The Sandvine*, 2022. január, <https://bit.ly/49QMFSM>, 13.

4.1. Számfüggetlen személyközi szolgáltatások

Az Európai Elektronikus Hírközlési Kódexet létrehozó irányelv³⁵ az elektronikus hírközlési szolgáltatások körébe a technológiai, jelátviteli alapon meghatározott szolgáltatások – például az internethozzáférési, a jelátviteli és a számfüggő személyközi hírközlési szolgáltatások – mellé a funkcionális egyenértékűség elve alapján beillesztette a számfüggetlen személyközi hírközlési szolgáltatásokat, amelyeket a DMA 2. cikk (2) bekezdés e) pontja alapvető platformszolgáltatásként is beazonosít.

Az Elektronikus Hírközlési Kódex a számfüggetlen személyközi hírközlési szolgáltatásokat olyan személyközi kommunikációs szolgáltatásokként határozza meg, amelyek nem nyilvánosan kiosztott számozási erőforrások révén (azaz nem nemzeti vagy nemzetközi számozási tervben szereplő hívószám vagy hívószámok segítségével) biztosítanak kapcsolódást, és nem tesznek lehetővé kommunikációt nemzeti vagy nemzetközi számozási tervben szereplő hívószámmal vagy hívószámokkal. A számfüggetlen személyközi hírközlési szolgáltatás fogalmának bevezetésével az Európai Elektronikus Hírközlési Kódex arra a piaci változásra keresett megoldást, hogy a végfelhasználók a hagyományos beszédalapú telefonszolgáltatás, az SMS és MMS, valamint az elektronikus levéltovábbítási szolgáltatások helyett mind szélesebb körben az ezekkel időközben már funkcionálisan egyenértékűvé (és így kompetitor szolgáltatásá) váló online szolgáltatásokat (VoIP – azaz internetes hangtovábbítási – szolgáltatásokat, üzenetküldési és webalapú e-mail-szolgáltatásokat stb.) vettek és vesznek ma is igénybe. A kódex szabályozási koncepciója abból indult ki, hogy a végfelhasználók számára azonos védelmi szint szükséges akkor is, amikor ezeket a funkcionálisan egyenértékű helyettesítő szolgáltatásokat használják, ebből következően az elektronikus hírközlési szolgáltatások fogalom meghatározásának már nem tisztán a műszaki paramétereken, hanem egy funkcionális megközelítésen kell alapulnia. A végfelhasználók szempontjából nem releváns, hogy a szolgáltató maga végzi-e a jelátvitelt vagy a kommunikáció internet-hozzáférési szolgáltatáson keresztül valósul meg, így szabályozási szempontból indokoltnak volt tekinthető az OTT-szolgáltatásoknak az elektronikus hírközlés ágazati szabályozási rendszerébe történő beillesztése.

Összességében elmondható, hogy a technológiai oldal, azaz a jelátvitel, továbbra is elsődleges *differentia specifica* marad abban a tekintetben, hogy egy adott szolgáltatás az Európai Elektronikus Hírközlési Kódex hatálya alá tartozik-e, ugyanakkor a technológia fejlődésével a szolgáltatások körében kialakult változás miatt indokolttá vált, hogy a fogalom meghatározás és ezáltal az elektronikus hírközlési ágazati szabályozás a kommunikációt lehetővé tevő további szolgáltatásokra is kiterjedjen.³⁶

³⁵ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1972 irányelve (2018. december 11.) az Európai Elektronikus Hírközlési Kódex létrehozásáról.

³⁶ FIRNIKSZ Judit – CSÖMÖR Magdolna – RUZSA Róbert: Ki fizeti a révszót? A konvergencia hírközlési szolgáltatók működését meghatározó szabályozási ökoszisztéma aktuális kérdései. In VALENTINY Pál et al. (szerk.): *Verseny és szabályozás 2022*. Budapest, KRTK Közgazdaság-tudományi Intézet, 2023.

4.2. Interoperabilitás az elektronikus hírközlés ágazati szabályozási rendszerében

Az elektronikus hírközlés rendszere a műszaki és a gazdasági szabályozás szerves egységére épül. A liberalizációt megelőzően a műszaki alapú szabályozás és hatósági tevékenység döntően a műszaki biztonsággal összefüggő célokra irányult. A liberalizációval az ágazati szabályrendszer átalakult, a műszaki szabályozási rétegre további ágazatspecifikus gazdasági (egyetemes szolgáltatások) és versenyszabályozási rétegek (a hírközlési szűk keresztmetszetek, a piaci erő aszimmetrikus szabályozása, a hálózati együttműködés, összekapcsolás és hozzáférés; a nagykereskedelmi és hálózati jogviták sajátos vitarendező eljárásai, a nagykereskedelmi piacot érintő árszabályozási kérdések, a kiskereskedelmi piacon a közvetítőtölválasztás és az előfizetői váltási lehetőségeket biztosító számhordozhatóság) épültek rá.³⁷

Míndeközben a fentiekkel összhangban kell működniük a műszaki-technológiai szabályoknak a korlátos erőforrások (a frekvencia és az azonosító), a hálózati infrastruktúra fejlesztésével, egységes és nyílt működésével összefüggő részletes jogi szabályozás kialakítása, a hálózati és az előfizetői interfészek szabályozása, a hírközlés műszaki alapú fejlődésére ható állami beavatkozás, szabályozás, a liberalizáció számos nem műszaki típusú szabályozása, jogintézménye keretében közvetett módon megjelenő műszaki típusú rendelkezések, a szabványosítás, a hírközlési nyomvonalas (például vezeték) és nyomvonal jellegű (például rádiótelefonhálózatok) építményekkel kapcsolatos szabályozás rendszere terén.³⁸ Ebbe a szabályegyetesbe illeszkedik az elektronikus hírközlési interoperabilitás, azaz egyrészt a hálózatok, másrészt a szolgáltatások együttműködési képességének biztosítása is, azonban a Elektronikus Hírközlési Kódex által meghatározott egyéb elektronikus hírközlő hálózatoktól és hírközlési szolgáltatásoktól eltérő módon – mivel a számfüggetlen személyközi hírközlési szolgáltatások nem veszik igénybe a nyilvános számozási erőforrásokat – nem képezik részét a nyilvánosan biztosított interoperábilis ökoszisztémának.³⁹

A számfüggetlen személyközi szolgáltatásokra ugyan könnyített feltételrendszer vonatkozik a „hagyományos” személyközi szolgáltatásokkal összehasonlítva, indokolt esetben a kódex 61. cikk (2) bekezdés c) pontja alapján a nemzeti szabályozó hatóságok vagy az egyéb illetékes hatóságok – különösen a jelentős piaci erővel rendelkezőként azonosított vállalkozások vonatkozásában – a végfelhasználók végpontok közötti összeköttetéséhez szükséges mértékű kötelezettséget írhatnak elő nekik, hogy szolgáltatásaikat átjárhatóvá tegyék. Erre akkor kerülhet sor, ha egyrészt az érintett szolgáltató jelentős piaci lefedettséggel és ügyfélszámmal rendelkezik,⁴⁰ másrészt az érintett számfüggetlen személyközi hírközlési szolgáltatások együttműködésének hiánya veszélyezteti a végfelhasználók végpontok közötti összeköttetését,

³⁷ LAPÁNSZKY András: A közszolgáltatás fogalmának, tartalmának, tagolásának általános alapjai a hírközlési szolgáltatási rendszer mintáján keresztül. *Jog–Állam–Politika*, 2009/3., <https://bit.ly/3R51oB1>, 100.

³⁸ LAPÁNSZKY András: *Közgazgatási jog II.* Budapest, Wolters Kluwer, 2016, 4. fejezet.

³⁹ Az Európai Elektronikus Hírközlési Kódex (44) preambulumbekzdése hívja fel a figyelmet az interoperabilitást érintő különbségre.

⁴⁰ Az Elektronikus Hírközlési Kódex (151) preambulumbekzdése értelmében akkor tekinthető jelentősnek, ha az érintett szolgáltató földrajzi lefedettsége és végfelhasználói száma kritikus tömeget képvisel a végfelhasználók közötti, végponttól végpontig való összeköttetés szempontjából.

és ilyen esetekben a személyközi hírközlési szolgáltatások interoperabilitását a szükséges mértékben kell biztosítani.⁴¹

Eljárási garanciaként egy konzultációs mechanizmust is beépítettek, mivel csak akkor kerülhet sor a kötelezettségek előírására, ha az Európai Bizottságnak a BEREC-kel folytatott konzultációját követően, a szabályozó hatóságok testületének véleményét a lehető legteljesebb mértékben figyelembe véve, arra a következtetésre jut, hogy az Európai Unió egészében vagy legalább három tagállamban érzékelhetően veszély fenyegeti a végfelhasználók végpontok közötti összeköttetését, és ezért végrehajtási intézkedéseket fogadott el, amelyekben meghatározta az előírható kötelezettségek jellegét és hatályát.⁴²

4.3. A számfüggetlen személyközi hírközlési szolgáltatások interoperabilitásával kapcsolatos kapuóri kötelezettségek

A kapuöröknek a rájuk vonatkozó minősítő határozatban felsorolt minden egyes alapvető platformszolgáltatásra nézve teljesíteniük kell a DMA-ban meghatározott kötelezettségeket. Ha a kapuőr a minősítő határozatban a 4.1. pontban ismertetett számfüggetlen személyközi hírközlési szolgáltatásokat nyújt, kérésre díjmentesen biztosítania kell számfüggetlen személyközi hírközlési szolgáltatásai alapvető funkcióinak minden olyan tőle független másik szolgáltató számfüggetlen személyközi hírközlési szolgáltatásaival való interoperabilitását, amely az Európai Unióban ilyen szolgáltatásokat kínál vagy szándékozik kínálni. A kapuörnek ennek érdekében biztosítania kell az interoperabilitást elősegítő szükséges technikai interfészeket vagy hasonló megoldásokat.⁴³

Összehasonlítva a számfüggetlen személyközi hírközlési szolgáltatásokat érintő interoperabilitási rendelkezésekkel, a DMA az Európai Elektronikus Hírközlési Kódexben foglalt lehetőséget tényleges kötelezettséggé alakítja át a kijelölt kapuörök vonatkozásában. Ugyanakkor a kódex teljes interoperabilitást céloz meg, míg a DMA részleges interoperabilitást ír elő, azaz a 1. táblázatban bemutatottak szerinti tartalommal és ütemezéssel egyes alapvető

⁴¹ Ilyen szükséges és arányos kötelezettségként egyebek között előírható a szolgáltatóknak, hogy hozzanak nyilvánosságra minden lényeges információt, és tegyék lehetővé a hatóságok és más szolgáltatók számára ezen információk felhasználását, módosítását és további megosztását, továbbá az Európai Hírközlési Kódex 39. cikk (1) bekezdésében felsorolt szabványok, előírások, illetve az ott fel nem sorolt egyéb releváns uniós vagy nemzetközi szabványok alkalmazása.

⁴² Az a követelmény ugyanakkor, hogy az Európai Bizottságnak legalább három tagállamban azonosítania kell a problémát, úgy tűnik, hogy az egyes nemzeti szabályozó hatóságok egyoldalú fellépése elleni garanciaként is szolgál, ugyanakkor nem világos, hogy ez azt is jelenti-e, hogy az interoperabilitási kötelezettségek az egész Európai Unióra kiterjednek (és esetleg ennél is tovább), és/vagy egyáltalán megvalósítható lenne-e, hogy az érintett szolgáltató egyes tagállamokban megkönnyítse a felhasználók közötti interoperabilitást, másokban viszont nem. Nyilvánvalóan a jövő adja meg arra a választ, hogy a nemzeti szabályozó hatóságok milyen érdeklődést mutatnak a személyközi hírközlési szolgáltatások versenyének előmozdítása iránt. Richard FEASEY: *New European Electronic Communications Code: Interpretation & Implementation*. Centre on Regulation in Europe, 2019, 5–6.

⁴³ DMA 7. cikk (1) bekezdés.

1. táblázat

A DMA horizontális interoperabilitásra vonatkozó előírása [7. cikk (2) bekezdés] szerinti alapvető funkciók

Kapuóri minősítést követően	A kapuóri minősítéstől számított	
	két éven belül	négy éven belül
<ul style="list-style-type: none"> • végpontok közötti szöveges üzenetküldés két egyéni végfelhasználó között • képek, hangüzenetek, videók és egyéb csatolt fájlok megosztása két egyéni végfelhasználó közötti, végpontok közötti kommunikáció során 	<ul style="list-style-type: none"> • végpontok közötti, egyéni végfelhasználók csoportjain belüli szöveges üzenetküldés • képek, hangüzenetek, videók és egyéb csatolt fájlok megosztása egy csevegőcsoport és egy egyéni végfelhasználó közötti, végpontok közötti kommunikáció során 	<ul style="list-style-type: none"> • végpontok közötti hanghívás két egyéni végfelhasználó között • végpontok közötti videóhívás két egyéni végfelhasználó között • végpontok közötti hanghívás egy csevegőcsoport és egy egyéni végfelhasználó között • végpontok közötti videóhívás egy csevegőcsoport és egy egyéni végfelhasználó között

funkciókra korlátozza a rendelkezés értelmezési tartományát, feltéve, hogy e funkciókat maga a kapuőr is biztosítja saját végfelhasználói számára.⁴⁴

A horizontális interoperabilitás gyakorlati megvalósításának megkönnyítése érdekében az érintett kapuőrnek olyan referenciaajánlatot kell közzétennie, amely meghatározza az általa nyújtott számfüggetlen személyközi hírközlési szolgáltatásokkal való interoperabilitás technikai részleteit és általános feltételeit. Nyilvánvaló módon a kapuőröknek nem áll érdekükben az interoperabilitás megvalósítása, egyrészt az ennek nyomán előálló kiegyenlítő piaci hatás (*levelling effect*) következtében erősödő verseny miatt, másrészt az interoperabilitás közvetlen költségekkel is járhat számukra. A DMA nem írja elő ezeknek a közvetlen költségeknek a fedezését, az interoperabilitást ingyenesen kell lehetővé tenni. Ez természetesen csökkenti a potenciális belépők piacra lépési korlátait, ugyanakkor a másik oldalon növeli az ellenállást és valószínűsíti a hozzáférés minőségének romlását. Alappal vélelmezhető, hogy a referenciaajánlatok pontos technikai feltételei döntő fontosságúak lesznek a rendelkezés sikeres megvalósításához.

A DMA nem határozza meg, mit kell tartalmaznia a referenciaajánlatnak, de lehetőséget nyújt a Bizottság számára a BEREK-kel való konzultálásra annak eldöntéséhez, hogy a referenciaajánlatban közzétett technikai részletek és általános feltételek, amelyeket a kapuőr be kíván vezetni vagy már bevezetett, biztosítják-e e kötelezettség teljesítését. A gyakorlatban a különböző üzenetküldő szolgáltatások referenciaajánlatainak értékelése vagy ellenőrzése bonyolult és időigényes feladat lehet, ami további késedelmekhez vezethet az interoperabilitási kötelezettség gyakorlati végrehajtásában. A távközlési analógia kapcsán az is megjegyzendő, hogy a DMA hallgat a referenciaajánlatok felülvizsgálatának üteméről, és a digitális technológiák innovációjának sebességét figyelembe véve könnyen előfordulhat, hogy a kapuőröknek gyakran frissíteniük kell majd az interoperabilitás technikai részleteit. Ez további gyakor-

⁴⁴ Marc BOURREAU: DMA Horizontal and Vertical Interoperability Obligations. In Alexandre DE STREEL (szerk.): *Effective and Proportionate Implementation of the DMA*. Centre on Regulation in Europe, 2023, 146.

lati kérdéseket vet fel, például azt, hogy a hozzáférést igénylőket mennyivel kell előre tájékoztatni a közelgő változásokról.

5. Vertikális interoperabilitás

A 2.2. pontban láthattuk, hogy a vertikális interoperabilitás szorosan kapcsolódik a modularitás fogalmához és számos előnnyel járhat. Egyrészt növelheti a kínálati elemek változatosságát azáltal, hogy lehetővé teszi a fogyasztók számára a rendszerelemek variálását, másrészt megkönnyítheti a piacra lépést, mivel csökkenti az újratervezés költségeit, és ezzel erősítheti a versenyt a kiegészítő piacokon.

Ha továbbvisszük a példát, és a mobil ökoszisztémát vizsgáljuk, beláthatjuk, hogy az operációs rendszerek piacán kialakult kváziduopol helyzet⁴⁵ jelentős kihatással van a vertikum egyéb szintjeire is, például az alkalmazásboltok piaci koncentrációjára. A mobil operációs rendszerek ugyanis – mint például az iOS – nem teszik lehetővé alternatív alkalmazásbolt telepítését, vagy ha az alternatív alkalmazásboltok megengedettek is, ezeket a gyakorlati nehézségek folytán ténylegesen ritkán használják. A Google Play áruház és az Apple App Store ezért az alkalmazásterjesztés legnagyobb globális szereplőivé nőttek ki magukat. Ennek további következménye, hogy a független szoftveralkalmazás-fejlesztők nem vagy csak rendkívül korlátozottan férnek hozzá az integrált alkalmazásboltokhoz, és a nagy alkalmazásboltok képesek a versenyszintet meghaladó jutalékot felszámítani a fejlesztőknek a terjesztésért.⁴⁶ Ezen túlmenően a domináns alkalmazásboltok által is negatívan befolyásolhatják a platformok közötti és a platformokon belüli versenyt, hogy megtagadhatják az összegyűjtött adatokhoz való hozzáférést, vagy nem biztosítanak tisztességes feltételek mellett történő hozzáférést az adatokhoz.⁴⁷

5.1. Alternatív forrásból származó alkalmazások és alternatív alkalmazás-áruházak használata

A fentiek fényében nem véletlen, hogy a DMA 6. cikk (4) bekezdése nagy visszhangot keltett a közvéleményben, hiszen lényegét tekintve ez azt kívánja biztosítani, hogy a felhasználók szabadon dönthessenek arról, milyen forrásból telepítenek szoftvereket a készülékeikre.⁴⁸ A kapuőrökre ennek érdekében az alábbi elvárások vonatkoznak:

⁴⁵ Az alapul vett felmérés kezdő időpontjában, 2014-ben az Android aránya 61,9 százalék volt, míg az iOS 31,6 százalékot képviselt, és a fennmaradó 6,5 százalékon osztozott a többi piaci szereplő (Windows, Blackberry OS, Samsung stb.). 2021-re az arányok az alábbiakra változtak: az Android 63,6 százalékos, az iOS 35,7 százalékos piaci részesedéssel rendelkezett, míg az összes többi piaci szereplő 0,7 százalékot tett ki. Report on the Internet Ecosystem (17. lj.) 44.

⁴⁶ Antitrust: Commission Sends Statement of Objections to Apple on App Store Rules for Music Streaming Providers. Európai Bizottság, 2021. április 30., <https://bit.ly/3sS6PLx>.

⁴⁷ Report on the Internet Ecosystem (17. lj.) 44–45.

⁴⁸ A rendelkezést gyakran képletesen „az almáskert kapuinak megnyitása” metaforával írják le, az Apple ökosziszté-

– az operációs rendszerét használó vagy azzal együttműködő harmadik felek számára meg kell engedniük és technikailag lehetővé kell tenniük alkalmazásaik vagy alkalmazás-áruházaiak telepítését és tényleges használatát;

– biztosítaniuk kell, hogy az alkalmazásokhoz és az alkalmazás-áruházakhoz ne csak a kapuőrök alapvető platformszolgáltatásainak körébe tartozó eszközökkel lehessen hozzáférni;

– technikailag lehetővé kell tenniük, hogy az így letöltött alkalmazást vagy alkalmazás-áruházat a végfelhasználók alapértelmezettként be tudják állítani, és ezt a változtatást könnyen végre tudják hajtani;

– nem akadályozhatják meg, hogy harmadik féltől származó alkalmazások vagy alkalmazás-áruházak az alapértelmezés megváltoztatására ösztönözzék a végfelhasználókat.

A kapuőrök – indokolási kötelezettség mellett – ugyanakkor jogosultak arra, hogy

– a feltétlenül szükséges mértékű és arányos intézkedéseket tegyenek annak érdekében, hogy az alternatív forrásokból származó szoftverek ne veszélyeztessék hardvereik vagy operációs rendszerük integritását;

– a feltétlenül szükséges mértékben, az alapértelmezett beállításokon kívüli egyéb, arányos intézkedéseket és beállításokat alkalmazzanak, hogy ezáltal a végfelhasználók hatékonyan meg tudják védeni biztonságukat az alternatív forrásból származó alkalmazások, alkalmazás-áruházak vonatkozásában.

Összességében tehát a felhasználó más biztonságos alkalmazásboltokat is választhat, vagy ha rendelkezésére áll egy olyan alkalmazás telepítéséhez szükséges fájl, amely nincs meg a számára elérhető alkalmazás-áruházban, akkor azt felmásolhatja és telepítheti (*sideloading*). A *sideloading* szerepe a megtámadhatóság és a piaci dinamika szempontjából nagyon jelentős, hiszen erodálja az alapértelmezett alkalmazásboltok megkerülhetetlenségét azáltal, hogy elősegíti az alkalmazásfejlesztők és a felhasználók közvetlen kapcsolatát. Ennek kapcsán visszatérően felmerülnek az interoperabilitási elvárásokkal járó biztonsági aggályok, amelyek szerint rendkívül jelentős veszélyeket jelent a felhasználók számára, ha az operációs rendszerekbe integrált alkalmazásboltokon kívüli forrásból származó alkalmazásokat is telepíthetnek, mivel a rosszindulatú vagy akár hibás szoftverek veszélyeztetik az eszközök biztonságát és integritását, így súlyos gazdasági és erkölcsi hátrányokat okozhatnak a felhasználóknak is. Az ellenérvek között szerepel, hogy egészen a közelmúltig az alkalmazások és a szoftverek asztali gépekre történő telepítésének leggyakoribb módja a *sideloading* volt, és hogy a gyakorlat szerint a víruskereső és a spamellenes szoftverek korlátozhatják a rosszindulatú tartalmak negatív hatásait.

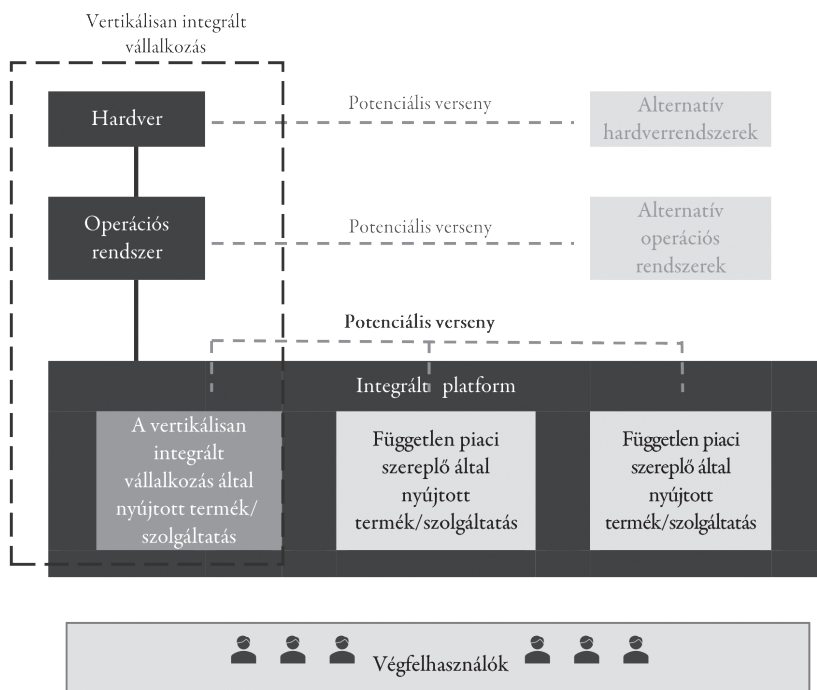
5.2. Az operációs rendszerhez történő hozzáférés

A DMA 6. cikk (4) bekezdése lehetővé teszi a harmadik fél fejlesztők számára, hogy alternatív és olcsóbb terjesztési csatornákat használjanak, így a belépési költségeik csökkenésével javulhat-

májának *walled garden* stratégiájára utalva. A piaci információk szerint az Apple már megkezdte a felkészülést az átállásra, ami maga után vonja a fizetési megoldások és a fejlesztők által fizetendő díjak rendszerének változását is. Mark GURMAN: Apple to Allow Outside App Stores in Overhaul Spurred by EU Laws. *Bloomberg*, 2022. december 13., <https://bloom.bg/49SuuMI>.

nak a belépési feltételeik. Ehhez képest a 6. cikk (7) bekezdése egy még összetettebb problémát is célba vesz: a kapuőrök 3. ábrán felvázolt vertikálisan integrált, többes szerepét (*dual role*), amikor nem csupán eszközgártóként és operációs rendszerek fejlesztőiként vannak jelen, hanem ezzel egyidejűleg az ezek sajátos funkcióira épülő további termékeket vagy szolgáltatásokat is kínálnak.⁴⁹ Ezáltal az érintett vállalkozások *upstream* jelenlétük révén egy lényegében reprodukálhatatlan és megkerülhetetlen lényeges inputot ellenőriznek, és ez lehetővé teszi számukra *downstream* piaci versenytársaik kizárására irányuló stratégiák megvalósítását. Szabályozási oldalról a vertikális szétválasztás lenne az egyik lehetséges megoldás, de a rendelet egy másik megközelítést alkalmaz, amely (megkülönböztetés nélküli és ingyenes) hozzáférést biztosít a *downstream* versenytársak számára az alapvető inputokhoz.

3. ábra Vertikális integráció⁵⁰

⁴⁹ A rendelet (56) preambulumbekzdése felhívja a figyelmet, hogy a kapuőrök operációs rendszerek fejlesztőiként és eszközgártóként is tölthetnek be ilyen duális/többes szerepet, és az eszközök minden technikai funkcióját figyelembe kell venni az értékelésnél. A felhozott példa szerint „egy eszközgártó kapuőr korlátozhatja például az adott eszköz bizonyos funkcióihoz való hozzáférést – ideértve például a kis hatótávolságú kommunikációs technológia biztonságos elemeit és processzorait, a hitelesítési mechanizmusokat és az ilyen technológiákat működtető szoftvert –, amelyre szükség lehet az alapvető platformszolgáltatással együtt vagy annak támogatása céljából nyújtott szolgáltatás kapuőr általi, valamint az ilyen szolgáltatást nyújtó bármely potenciális, harmadik félnek minősülő vállalkozás általi eredményes nyújtásához.”

⁵⁰ CLAIICI et al. i. m. (16. lj.) 52.

Annak érdekében, hogy a versenytárs harmadik felek interfészeken vagy hasonló megoldásokon keresztül olyan hatékonyan kapcsolódjanak az adott funkciókhoz, mint a kapuőr saját szolgáltatásai vagy hardverei, egyrészt a kapuőrnek díjmentesen lehetővé kell tennie a szolgáltatók és a hardverszolgáltatók számára az adott kapuőrre vonatkozó minősítő határozatban megadott operációs rendszeren vagy virtuális asszisztensen keresztül hozzáférhető vagy ellenőrzött ugyanazon hardver- és szoftverfunkciókhoz való interoperabilitási célú hozzáférést, másrészt az ezekkel való tényleges interoperabilitást. Továbbá a kapuőrnek szintén díjmentesen lehetővé kell tennie az üzleti felhasználók és az alapvető platformszolgáltatásokkal együtt vagy azok támogatása céljából nyújtott szolgáltatásokat kínáló alternatív szolgáltatók számára az ugyanazon operációs rendszerhez, hardver- és szoftverfunkciókhoz történő interoperabilitási célú hozzáférést, mint amelyek a kapuőr rendelkezésére állnak vagy mint amelyeket a kapuőr használ az ilyen szolgáltatások nyújtása során, valamint az említett operációs rendszerrel, hardver- és szoftverfunkciókkal való tényleges interoperabilitást, függetlenül attól, hogy ezek a funkciók az operációs rendszer részét képezik-e.

6. Összegzés és kitekintés

A DMA interoperabilitási rendelkezéseinek szűkebb szabályozási kontextusában a rendelet alkalmazásával összefüggésben a végrehajtási jogi aktusok⁵¹ és esetlegesen szükséges szabványok kibocsátása,⁵² valamint a jogalkalmazás számos fontos adalékkal szolgál majd, ugyanakkor belátható, hogy az interoperabilitás kérdése szorosan és mélyen kapcsolódik a digitális gazdaság szabályozásának tágabb szövetébe. A tanulmány lezárása azonban ezzel az összegző megállapítással nem lenne teljes, ha legalább kitekintéssel (akár további kutatási irányokat is felvetve) nem venné számba azokat a fontosabb tényezőket, amelyek már most is látható módon érinthetik a rendeletben foglalt interoperabilitási rendelkezések sikeres megvalósulását.

Az interoperabilitást övező viták keresztüzében állnak és a *sideloading* kapcsán az 5.1. pontban már nevesítetten szóba kerültek a biztonsági kockázatok, amelyeket maga a DMA is figyelembe vesz, amikor a horizontális interoperabilitási elvárásoknál előírja, hogy a kapuőr által a saját végfelhasználói számára nyújtott biztonsági szintet (így a végpontok közötti titkosítást is) fenn kell tartani az interoperábilis szolgáltatások közötti viszonylatban, és a megvalósítás során a metaadatok szintjén is a szükséges minimumra kell korlátozni a felhasználói adatok kezelését. A vertikális interoperabilitási rendelkezések e téren megfelelő indokolás mellett lehetővé teszik a kapuőrök számára, hogy a feltétlenül szükséges mértékben,

⁵¹ Lásd a DMA 46. cikk (1) bekezdés b) és c) pontjában adott felhatalmazó rendelkezéseket a 6. és a 7. cikknek való megfelelés biztosítása érdekében a kapuőrök által végrehajtandó technikai intézkedések formájára, tartalmára és egyéb részleteire, valamint a számfüggetlen személyközi hírközlési szolgáltatások 7. cikk szerinti interoperabilitásának megvalósítását célzó operatív és technikai szabályokra vonatkozó végrehajtási rendelkezésekre vonatkozóan.

⁵² Lásd a DMA 48. cikkében foglalt felhatalmazó rendelkezést, amely figyelembe véve, hogy a kapuőrök egyes – így különösen az adatokhoz való hozzáféréssel, az adathordozhatósággal vagy az interoperabilitással kapcsolatosan fennálló – kötelezettségeinek a végrehajtását megkönnyítheti a műszaki szabványok alkalmazása, lehetővé teszi a Bizottság számára, hogy műszaki szabványok kidolgozását kezdeményezze az európai szabványügyi szervezeteknél.

arányos intézkedésekkel biztosítsák, hogy harmadik felek általi hozzáférés ne veszélyeztesse az általuk nyújtott szolgáltatások és rendszerek integritását, és lehetővé tegyék a végfelhasználók számára, hogy hatékonyan megvédjék biztonságukat.

Látható tehát, hogy az interoperabilitási rendelkezések jövője – értve ez alatt az elvárt piaci hatása megvalósulását – egyrészt jelentős mértékben függ a biztonsági, a titkosítási és a technológiai megoldások sikerétől.⁵³ Ugyanakkor a technológiai és a biztonsági szint mellett az interoperabilitás sikeres megvalósítása annak is függvénye, hogy az ehhez elengedhetetlenül szükséges standardizáció milyen hatást gyakorol az innovációra.⁵⁴ Az interoperabilitási feltételek alakulása olyan fontos, feljövőben lévő piacok további fejlődését is közvetlenül befolyásolja, mint az IoT. A DMA vertikális interoperabilitási rendelkezéseinek kialakításánál a jogalkotó figyelembe vette, hogy a kapuőr nyújthat olyan szolgáltatásokat vagy hardvert, például viselhető vagy más IoT-eszközöket, amelyek hozzáférnek egy adott operációs rendszeren (vagy akár virtuális asszisztensen) futó vagy ellenőrzött eszköz hardver- vagy szoftverfunkciójához annak érdekében, hogy erre épülő alkalmazásokat kínáljanak a végfelhasználóknak. Azért, hogy egy ilyen szituációban versenyképes kínálati elemeket tudjanak kialakítani a végfelhasználók számára, a harmadik fél IoT-gyártóknak és -szolgáltatóknak ugyanolyan hatékony interoperabilitásra és ezt lehetővé tévő hozzáférésre van szükségük a kapuőri hardver- és szoftverfunkcióhoz, mint magának a kapuőrnek.⁵⁵ Ezzel összefüggésben is jelentős, hogy az adatalapú fejlesztésekhez nélkülözhetetlen interoperabilitási rendelkezések a – Crémer-jelentés által bevezetett adatinteroperabilitás fogalma kapcsán az 2.1. pontban felmerült – adathordozhatóság, adatmegosztás kérdéseivel összhangban kerüljenek alkalmazásra, hiszen ezek együttesen biztosítják az európai adatstratégia megvalósításának,⁵⁶ az adatgazdaság fejlődésének előfeltételeit.⁵⁷

Az adathozzáférés – mint az adatalapú működés szempontjából megkerülhetetlen kérdés – az e-kereskedelem vonatkozásában is releváns, így a DSA-ban is megjelenik az online óriásplatformot és a nagyon népszerű online keresőprogramot üzemeltető szolgáltatókra a rendszerszintű kockázatok kezelése érdekében kirótt kötelezettségek összefüggésében.⁵⁸ E rendelet ezen túlmenően előremozdítandó célként tűzi ki az európai és a nemzetközi szabványügyi szervezetek által meghatározott önkéntes szabványok kidolgozását olyan interoperabilitási kérdések vonatkozásában, amelyek biztosítják az interfészek ellenőrzési célú

⁵³ Jelentős mértékben erre fókuszált az Európai Bizottság *DMA workshop – The DMA and Interoperability Between Messaging Services* címmel 2023. február 27-én megtartott implementációs workshopja is, <https://bit.ly/47zHSDV>.

⁵⁴ A standardizáció jelentőségét hangsúlyozza a BEREC horizontális interoperabilitást tárgyaló jelentése: BEREC Report on Interoperability of Number-Independent Interpersonal Communication Services (NI-ICS). (BoR(23)92). Body of European Regulators for Electronic Communications, <https://bit.ly/3MVPQGY>, 21–23.

⁵⁵ Lásd a DMA (55) preambulumbekzdését; Report from the Commission to the Council and the European Parliament. Final report – Sector inquiry into consumer Internet of Things. COM(2022) 19 final.

⁵⁶ Európai adatstratégia. A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának, <https://bit.ly/49Q40et>.

⁵⁷ Daniel SCHNURR: *Switching and Interoperability Between Data Processing Services in the Proposed Data Act*. Report by Centre on Regulation in Europe, 2022, 22.

⁵⁸ Lásd DSA 40. cikk.

hozzáférést, beleértve az API-két is, valamint a hirdetési adattárak⁵⁹ nyilvános hozzáférést biztosító interoperabilitását.⁶⁰

Az e-kereskedelmi ágazat vonatkozásában nem ez az egyetlen fontos interoperabilitási elvárás, hiszen az a vállalkozások és a fogyasztók közötti szerződéses viszonyokban is nevesítetten megjelenik a szerződésszerűség szubjektív követelményei között. Ahhoz ugyanis, hogy egy digitális tartalom, szolgáltatás vagy digitális elemeket tartalmazó áru esetében a teljesítés szerződésszerűnek minősüljön, annak rendelkeznie kell a szerződésben előírt funkcionálitással, kompatibilitással és interoperabilitással.⁶¹

Végül, de nem utolsósorban, a DMA interoperabilitási rendelkezéseinek beágyazottsága kapcsán fontos adalékkal szolgálhat a rendelet által le nem fedett (azaz kapuőrnek nem minősülő) piaci szereplők magatartására vonatkozó joggyakorlat. Ez két forrásból is származhat, hiszen hosszabb távon (akár a német példára is utalva) tagállami szinten nemzeti „platform-jog” elfogadása is lehetséges, de ennek hiányában versenyjogi alapokon is indíthatók ügyek azon platformok ellen, amelyek nem rendelkeznek kapuőr státusszal, de egy adott piacon jelentős piaci erővel rendelkeznek. Ezen túlmenően a piaci dinamika folytán egyes stratégiák tiltása természetesen arra ösztönözheti a platformokat, hogy más kibúvási stratégiákat fejleszteszenek ki, és ha az ezek alapján megvalósuló magatartások nem tartoznak a DMA által szabályozott alapvető platformmagatartások körébe, akkor akár a globális méretű piaci szereplők esetében is felmerül a klasszikus versenyjogi jogalkalmazás lehetősége mindaddig, amíg az érintett magatartás a rendelet hatálya alá nem kerül.

A DMA jelentősége nem kis részben abból adódik, hogy hatálybalépésével egy olyan „viszacsatolási hurok” működését indította be, amely lassan, de folyamatosan növelheti a versenyt az egész digitális szektorban. Az interoperabilitás széles beágyazottsága, a digitális szektor extrém heterogenitása és a hálózati hatások erőteljes érvényesülése miatt azonban a jelen „nulladik pillanatban” nehéz előre jelezni, hogy ez az eredmény mikor és milyen mértékben érhető el.

⁵⁹ Az óriás méretű szolgáltatóknak össze kell állítaniuk és online interfészük erre kijelölt részében a közzétételtől számított egy évig nyilvánosan hozzáférhetővé kell tenniük egy megbízható és több szempontú lekérdezést lehetővé tevő adattárat az általuk közzétett hirdetésekről. A DSA 39. cikk (2) bekezdése szerinti adattár a következőket tartalmazza: a) a hirdetés tartalmát, beleértve a termék, a szolgáltatás vagy a márka nevét és a hirdetés tárgyát; b) mely természetes vagy jogi személy nevében került sor a hirdetés megjelenítésére; c) mely természetes vagy jogi személy fizette a hirdetést, ha e személy eltér a b) pontban említett személytől; d) mely időszakban került sor a hirdetés megjelenítésére; e) a szolgáltatást igénybe vevők egy vagy több csoportjának kívánták-e megjeleníteni a hirdetést, és melyek voltak az erre a célra használt főbb paraméterek, beleértve adott esetben az egy vagy több meghatározott csoport kizárására használt főbb paramétereket is; f) az online óriásplatformokon közzétett és megfelelően (a 26. cikk szerint) beazonosított kereskedelmi tájékoztatókat; g) a szolgáltatás elért igénybe vevőinek teljes száma, és adott esetben a hirdetés által konkrétan megcélzott igénybe vevők egy vagy több csoportjának összesített száma a tagállamok szerinti bontásban.

⁶⁰ Lásd DSA 44. cikk d) és f) pont.

⁶¹ Az interoperabilitás fogalma itt a digitális tartalom, digitális szolgáltatás vagy digitális elemet tartalmazó áru azon képességére vonatkozik, hogy képes-e, illetve milyen mértékben képes olyan hardverrel és szoftverrel együttműködni, amely eltér attól, amellyel általában a megegyező típusú digitális tartalom vagy digitális szolgáltatásokat használnak. Ehhez lásd az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/771 irányelve (2019. május 20.) az áruk adásvételére irányuló szerződések egyes vonatkozásairól, az (EU) 2017/2394 rendelet és a 2009/22/EK irányelv módosításáról, valamint az 1999/44/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről 2. cikk 3. pont; az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/770 irányelve (2019. május 20.) a digitális tartalom szolgáltatására és digitális szolgáltatások nyújtására irányuló szerződések egyes vonatkozásairól 2. cikk 12. pont.

Irodalomjegyzék

- BOURREAU, Marc: DMA Horizontal and Vertical Interoperability Obligations. In DE STREEL, Alexandre (szerk.): *Effective and Proportionate Implementation of the DMA*. Centre on Regulation in Europe, 2023.
- BOURREAU, Marc – KRÄMER, Jan – BUITEN, Miriam: *Interoperability in Digital Markets*. Report by Centre on Regulation in Europe, 2022.
- BROWN, Ian – KORFF, Douwe: *Data Protection and Digital Competition*. 2020, <https://bit.ly/3GyGVzT>.
- CLAICI, Adina – BASALISCO, Bruno – DE MICHIEL, Federico – OKHOLM, Henrik – MAIER, Norbert: *The Economic Rationale for Vertical Integration in the Tech Sector*. Copenhagen, Copenhagen Economics, 2020, <https://bit.ly/3QTRan5>.
- CRÉMER, Jacques – DE MONTJOYE, Yves-Alexandre – SCHWEITZER, Heike: *Competition Policy for the Digital Era*. Luxembourg, European Union, 2019.
- FARRELL, Joseph – SIMCOE, Timothy: Four Paths to Compatibility. In PEITZ, Martin – WALDFOGEL, Joel (szerk.): *The Oxford Handbook of the Digital Economy*. Oxford, Oxford University Press, 2012, 34–58.
- FARRELL, Joseph – WEISER, Phil: Modularity, Vertical Integration, and Open Access Policies: Towards a Convergence of Antitrust and Regulation in the Internet Age. *17 Harvard Journal of Law & Technology* (2003) 85–134.
- FEASEY, Richard: *New European Electronic Communications Code: Interpretation & Implementation*. Centre on Regulation in Europe, 2019.
- Fehér könyv a nemzeti adatpolitikáról*. Budapest, Nemzeti Hírközlési és Informatikai Tanács Szakértői Tanácsadó Testülete, 2016.
- FIRNIKSZ Judit: Rangsorolás – új szabályozási igény a platformok és az információs túlterheltség korában. In VALENTINY Pál et al. (szerk.): *Verseny és szabályozás 2021*. Budapest, KRTK Közgazdaság-tudományi Intézet, 2022, 165–199.
- FIRNIKSZ Judit – CSÖMÖR Magdolna – RUZSA Róbert: Ki fizeti a révést? A konvergens hírközlési szolgáltatók működését meghatározó szabályozási ökoszisztéma aktuális kérdései. In VALENTINY Pál et al. (szerk.): *Verseny és szabályozás 2022*. Budapest, KRTK Közgazdaság-tudományi Intézet, 2023, 266–300.
- GURMAN, Mark: Apple to Allow Outside App Stores in Overhaul Spurred by EU Laws. *Bloomberg*, 2022. december 13., <https://bloom.bg/49SuuMI>.
- KATSIFIS, Dimitrios: Servizio, competition on the merits, and Google Shopping. *The Platform Law Blog*, 2022. június 7., <https://bit.ly/3sS2tUH>.
- KERBER, Wolfgang – SCHWEITZER, Heike: Interoperability in the Digital Economy. 8(1) *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law* (2017) 39–58.
- LAPSÁNSZKY András: A közszolgáltatás fogalmának, tartalmának, tagolásának általános alapjai a hírközlési szolgáltatási rendszer mintáján keresztül. *Jog-Állam-Politika*, 2009/3., 66–109., <https://bit.ly/3R51oB1>.
- LAPSÁNSZKY András: *Közgazgatási jog II*. Budapest, Wolters Kluwer, 2016.
- MARINIELLO, Mario: *Digital Economic Policy*. Oxford, Oxford University Press, 2022.

- NYESŐ Anita: Felforgató innováció a pénzügyi piacokon – a FinTech és BigTech jelenség. *Versenytükör*, 2019/2., 14–24.
- OECD: *Data Portability, Interoperability and Digital Platform Competition*. OECD Competition Committee Discussion Paper 2021, <https://bit.ly/46utprh>.
- PARKER, Geoffrey – PETROPOULOS, Georgios – VAN ALSTYNE, Marshall W.: Digital Platforms and Antitrust. *Concurrences*, 2021, <https://bit.ly/3SVC5UH>.
- PRISKIN Boglárka – HANTOSI István: A versenyjog kihívásai a digitális gazdaságban – az Európai Bizottság tanácsadó testületének jelentése és a Furman-riport tükrében. *Versenytükör*, 2019/2., 25–42.
- SCHNURR, Daniel: *Switching and Interoperability Between Data Processing Services in the Proposed Data Act*. Report by Centre on Regulation in Europe, 2022.
- ZÖDI Zsolt: A platform mint elméleti konstrukció és mint narratív keret. A platformfogalom kialakulásának történetei. In ZÖDI Zsolt – TÖRÖK Bernát (szerk.): *Az internetes platformok kora*. Budapest, Ludovika, 2022, 17–38.

ONLINE BÍRÓSÁGOK ÉS AZ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS JÖVŐJE

SZERZŐ: Richard Susskind

FORDÍTÓ: Osztovits András

A KÖNYV KIEMELT TÁMOGATÓJA:

Dentons Réczicza Ügyvédi Iroda

ÁRA: 10 000 Ft

Richard Susskind bevallottan provokál, szándékosan gondolkodásra készítet. Alapvető kérdéseket tesz fel, amelyekre csak elsőre tűnik egyszerűnek a válasz: mi a bíróságok feladata a modern társadalmakban, és vajon be tudják-e tölteni szerepüket a 21. század gyorsuló változásai közben? A digitális korban jól érzékelhetően módosulnak a kapcsolattartási, vásárlási, ügyintézési szokások. A bíróságoknak szükségszerűen követniük kell ezeket a folyamatokat, alkalmasnak kell lenniük a megváltozott elvárások és az újfajta jogviszonyok hatékony kezelésére.

Susskind figyelmeztet, hogy az erre a kihívásra adott helyes válaszok megtalálásához nem a jogászokat kell először megkérdezni, hanem az eljárások feleit, akik előtt le kell bontani a bírósági út igénybevételel korlátozó akadályokat. A bíróságok nem működhetnek elefántcsonttoronyban, hanem mindenki számára elérhető szolgáltatást kell nyújtaniuk. Ebben tud segíteni a modern technológia, amelynek fejlesztései már most lehetővé teszik a földrajzi távolságok és az időbeli korlátok legyőzését. Susskind szerint a jelenlegi igényeknek megfelelő, ügyfélbarát megoldás egy bírósági platform létrehozása lehetne, amivel már számos országban kísérleteznek. Ezek kedvező tapasztalatai is segíthetik a többi ország döntéshozóit a hasonló fejlesztések megvalósításában.